

Sygn. akt I ACa 1048/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Barbara Owczarek
Sędziowie :	SA Lucyna Świdorska-Pilis SA Anna Bohdziewicz (spr.)
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. K.

przeciwko R. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 44/13,

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1048/13

UZASADNIENIE

Powód R. K. wystąpił z pozwem przeciwko R. S., domagając się wydania w oparciu o przedstawiony weksel nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i nakazanie pozwanemu zapłaty 140.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu. W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, iż zawiadomił pozwanego o uzupełnieniu niepełnego weksla i wezwał go do zapłaty sumy wekslowej do dnia 22 listopada 2012 r., jednakże wezwanie pozostało bezskuteczne, co uzasadniało żądanie wydania nakazu zapłaty z weksla.

Sąd pierwszej instancji wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem pozwu, od którego pozwany wniósł zarzuty domagając się jego uchylenia i oddalenia powództwa. Pozwany zarzucił, że weksel został wystawiony na zabezpieczenie roszczeń wynikających z umowy pożyczki zawartej przez niego z J. O. w 1997 r., a zatem uzupełnienie weksla nastąpiło po upływie okresu przedawnienia roszczeń, które weksel zabezpieczał.

Zaskarżonym wyrokiem z 4 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej uchylił wydany w sprawie nakaz zapłaty z weksla i oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego koszty procesu, a wydane rozstrzygnięcie następująco uzasadnił:

W 1997 r. pozwany zawarł umowę pożyczki z nieżyjącym już J. O., której przedmiotem była kwota 80.000 złotych. Termin spłaty wynosił do 2 lat. Zabezpieczenie spłaty pożyczki stanowił weksel in blanco wystawiony przez pozwanego na kwotę 140.000 złotych. Pismem z dnia 21 marca 2000 r. pełnomocnik J. O. – radca prawny L. P. wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 140.000 złotych wskazując, że jest w posiadaniu weksla in blanco podpisanego przez pozwanego. Do pisma dołączono kopię pełnomocnictwa i weksla. Pismami z dnia 21 września 2001 r. i 8 października 2001 r. pozwany ponownie był wzywany do zapłaty kwoty 140.000 złotych – odpowiednio na rzecz powoda i C. O.. Weksel został wypełniony w dniu 15 listopada 2012 r., a termin płatności określono na 22 listopada 2012 r..

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, iż opisane okoliczności były w zasadzie niesporne. Zaznaczył, że dał wiarę przesłuchanym w sprawie świadkom i pozwanemu. Ponadto zwrócił uwagę, iż powód w zasadzie w ogóle nie wypowiedział się, co do faktów dotyczących okoliczności związanych z wystawieniem weksla, czy pożyczką, co uprawniło Sąd do uznania ich za przyznane przez powoda w oparciu o art. 230 k.p.c..

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazał, że powód w żaden sposób nie wyjaśnił, na jakiej podstawie znalazł się w posiadaniu weksla wystawionego przez pozwanego. Stwierdził, iż co do zasady obrót wekslem in blanco jest dopuszczalny przed jego uzupełnieniem, jednak powód nie wyjaśnił tej kwestii. Niezależnie jednak od wątpliwej legitymacji powoda do posiadania weksla i jego wypełnienia, Sąd Okręgowy przyznał rację pozwanemu, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem, gdyż jego uzupełnienie nastąpiło po upływie terminu przedawnienia zobowiązania do spłaty pożyczki, które weksel zabezpieczał. Sąd pierwszej instancji wskazał, że art. 10 prawa wekslowego nie wymaga żadnej szczególnej formy porozumienia wekslowego. Orzecznictwo powszechnie przyjmuje, iż wypełnienie weksla po upływie terminu przedawnienia zobowiązania ze stosunku podstawowego oznacza niezastosowanie się do porozumienia towarzyszącego wystawieniu weksla. Odwołując się do stanowiska Sądu Najwyższego przedstawionego w wyroku z dnia 1 grudnia 2010 r. (sygn. akt I CSK 181/10, LEX nr 818560) wskazano, że ze względu na ścisłą więź istniejącą pomiędzy zobowiązaniem wekslowym, a zobowiązaniem zabezpieczonym wekslem in blanco, treścią upoważnienia objęte jest jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. W konsekwencji wypełnienie weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego jest zatem wypełnieniem weksla niezgodnie z deklaracją wekslową i osoba podpisana na wekslu może podnieść taki zarzut w ramach zarzutów przewidzianych w art. 10 prawa wekslowego wskazując, że z tego względu jej zobowiązanie wekslowe nie powstało. Zatem dla powstania odpowiedzialności wekslowej wobec remitenta osoby, która złożyła podpis na wekslu, decydujące jest wypełnienie weksla in blanco przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podstawowego. Z chwilą zgłoszenia przez zobowiązanego zarzutów, co do niezgodności wypełnienia z deklaracją wekslową nastąpi powrót do stosunku podstawowego i nabywca jako wierzyciel musi wykazać istnienie wierzytelności wobec dłużnika. Ponadto nabywca weksla in blanco nie może nabyć więcej uprawnień niż przysługiwały wierzycielowi osobistemu, dlatego też dłużnik jest uprawniony do powoływania się na wszystkie zarzuty przysługujące mu względem kontrahenta, którego roszczenie zabezpieczał weksel in blanco. Po stronie wierzyciela rodzi to obowiązek ustosunkowania się do zarzutów dłużnika i wyjaśnienie istoty stosunku podstawowego wraz z wykazaniem przysługującej mu sumy wekslowej.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie powód nie tylko nie wykazał jakiegokolwiek podstawy wypełnienia przez siebie weksla, ale także nie odniósł się do wykazanej przez pozwanego zeznaniami i dokumentami w postaci wezwań do zapłaty kwestii pożyczki. W świetle poczynionych ustaleń i rozważań Sąd pierwszej instancji uznał, że wypełnienie przez powoda weksla w listopadzie 2012 r. nastąpiło po upływie 10-letniego terminu przedawnienia

roszczenia o zwrot pożyczki, wynikającego z art. 118 k.c.. jednocześnie Sąd pierwszej instancji przyjął, iż termin wymagalności roszczeń o zwrot całej pożyczki najdalej w 2000 r. wynika tak z zeznań przesłuchanych osób, jak również z przedstawionych dokumentów.

Odnosząc się do stanowiska powoda zajętego w odpowiedzi na zarzuty, Sąd Okręgowy stwierdził, iż powód w żaden sposób nie podważył tych zarzutów, a pismo w przeważającej części zawierało wywody teoretyczne, nie pozostające w związku z rozpoznawaną sprawą, odwołujące się do nieadekwatnego bądź już nieaktualnego orzecznictwa.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo, uprzednio uchylivszy nakaz zapłaty z weksla, wydany w sprawie (art. 496 k.p.c.). O kosztach procesu postanowiono w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c..

Powyższy wyrok Sądu pierwszej instancji został w całości zaskarżony przez powoda, który sformułował następujące zarzuty:

1) błędu w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że:

- weksel in blanco na kwotę 140.000 złotych został wystawiony przez pozwanego w celu zabezpieczenia spłaty pożyczki w wysokości 80.000 złotych, a także, iż strony tej umowy zawarły porozumienie wekslowe do tej umowy
- powód w 2000 r. wezwał do wykupu weksla lub/i wypowiedział umowę pożyczki

2) naruszenia prawa materialnego, a to:

- art. 10 prawa wekslowego poprzez jego błędne zastosowanie w sytuacji braku porozumienia wekslowego
- art. 118 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i w konsekwencji uznanie, że wypełnienie weksla in blanco nastąpiło po upływie określonego w tym przepisie terminu przedawnienia
- art. 70 prawa wekslowego poprzez nieuwzględnienie ustanowionego w nim terminu przedawnienia roszczeń wekslowych

3) naruszenia prawa procesowego, mającego wpływ na wynik sprawy, a to:

- art. 246 k.p.c. poprzez dopuszczenie zeznań świadków ponad osnowę dokumentu tj. umowy pożyczki
- art. 230 k.p.c. poprzez uznanie okoliczności wskazanych przez pozwanego za przyznane przez powoda pomimo wyrażenia przez powoda swojego stanowiska w sprawie w pozwie oraz w odpowiedzi na zarzuty od nakazu zapłaty
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wybiórczą i pobieżną ocenę materiału dowodowego
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niepodanie w uzasadnieniu dowodów, na których Sąd oparł wyrok oraz niepodanie przyczyn, dla których Sąd odmówił wiarygodności innym twierdzeniom i dowodom.

W związku z powyższymi zarzutami powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie żądania pozwu względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, a nadto zasądzenie kosztów procesu za obie instancje. Powód wniósł także o dopuszczenie dowodu z protokołu z rozprawy z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie sygn. akt II Ns 1936/00 na okoliczność treści zeznań składanych przez świadka R. S., a potrzeba przeprowadzenia dowodu na tym etapie postępowania wynikła z uwagi na treść zeznań złożonych w tej sprawie przez pozwanego.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż zarzuty w niej zawarte nie są zasadne.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów naruszenia prawa procesowego, ponieważ ewentualne uchybienia w tym zakresie mogą przełożyć się na prawidłowość ustaleń faktycznych stanowiących podstawę orzekania o roszczeniu pozwu. Ocena zarzutów naruszenia prawa materialnego musi być poprzedzona oceną, czy w sposób niewadliwy zostały ustalone okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Jako pierwszy zarzut naruszenia prawa procesowego wskazano na uchybienie art. 246 k.p.c., pozostającemu w związku z art. 74 § 2 k.c., który także ma charakter procesowy. Przepisy te wprowadzają określone ograniczenia dowodowe w sytuacji, gdy nie została dochowana forma czynności prawnej zastrzeżona ad probationem. Według twierdzeń pozwanego, weksel niezupełny w dacie wystawienia został przez niego wręczony celem zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy pożyczki. Z przepisu art. 720 § 2 k.c. jednoznacznie wynika wymóg zachowania formy pisemnej, ale został on zastrzeżony jedynie dla celów dowodowych przy zawieraniu umowy pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych. Niezachowanie zatem wymaganej tym przepisem formy zawarcia umowy pożyczki ma ten skutek, że sama czynność prawna jest ważna, a ustawodawca nakazuje stosować tylko ograniczenia dowodowe określone w art. 74 § 1 k.c. Jednakże nawet wymienione tym przepisem ograniczenia dowodowe nie znajdują zastosowania w razie wystąpienia przesłanek wymienionych w art. 74 § 2 k.c.. W rozpoznawanej sprawie czynność prawna została uprawdopodobniona na piśmie, gdyż z przedstawionych wezwań do zapłaty (k.22, 25, 26 akt) wynika, że pozwany w 1997 r. zawarł z J. O. umowę pożyczki, w związku z czym był wzywany do zapłaty kwoty 140.000 złotych. Wobec tego nie doszło do naruszenia art. 246 k.p.c. poprzez przeprowadzenie dowodów z zeznań świadków i pozwanego. Niezależnie od powyższego należy zwrócić uwagę, że zarzut uchybienia art. 246 k.p.c. może być skutecznie podniesiony w apelacji tylko wówczas, gdy strona zwróciła na nie uwagę na podstawie art. 162 k.p.c., chyba że uprawdopodobni, że nie uczyniła tego bez swojej winy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2005 r., sygn. akt III CK 90/04, OSP 2006/6/69). Strona powodowa nie zgłosiła odpowiedniego zastrzeżenia do protokołu w związku z wydanym postanowieniem dowodowym, co powoduje obecnie utratę możliwości powoływania się na ewentualne uchybienie w tym zakresie. Nietrafny jest także zarzut naruszenia art. 230 k.p.c.. Powód w odpowiedzi na zarzuty pozwanego do wydanego w sprawie nakazu zapłaty z weksla nie odniósł się do jego twierdzeń, nie wykazał też żadnej aktywności dowodowej, poprzestając na teoretycznych rozważaniach kwestii prawnych. Wobec tego Sąd pierwszej instancji był uprawniony do stwierdzenia, że powód w istocie nie kwestionował okoliczności faktycznych przytoczonych przez pozwanego. Wbrew zarzutowi apelacji ocena dowodów nie została dokonana wybiórczo, ani pobieżnie. Ustalenia faktyczne były czynione nie tylko w oparciu o zeznania świadków i pozwanego, ale także przedstawione dokumenty, które nie były kwestionowane przez powoda. Okoliczność, że świadkowie zeznawali o faktach, o których wiedzę posiadali z przekazu innej osoby, nie podważa automatycznie wiarygodności tego dowodu. Oceny wymaga natomiast moc dowodowa takiego dowodu. W rozpoznawanej sprawie zeznania świadków były spójne z treścią dokumentów, co pozwala na czynienie ustaleń na ich podstawie. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wskazania, ocena których dowodów pozostaje w sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego lub regułami logicznego myślenia. Nie jest wystarczające ogólne sformułowanie tego zarzutu. Ocena Sądu pierwszej instancji nie wykracza poza granice swobodnej oceny dowodów, zatem brak jest uzasadnionych podstaw do jej podważania, a w konsekwencji czynienia odmiennych ustaleń. Oczekiwanego skutku nie może przynieść także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., z którego wynika jakie elementy konstrukcyjne powinno zawierać pisemne uzasadnienie wyroku. Zasadniczo uchybienie temu przepisowi nie może mieć wpływu na wynik sprawy, jako że jest sporządzane już po wydaniu rozstrzygnięcia. Tym niemniej przyjmuje się, że zarzut naruszenia tego przepisu może okazać się skuteczny w sytuacji, gdy pisemne motywy wyroku zostały sporządzone w sposób uniemożliwiający przesłedzenie wyводу Sądu i dokonanie kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia. W rozpoznawanej sprawie nie mamy do czynienia z takim przypadkiem. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera elementy konstrukcyjne wskazane w art. 328 § 2 k.p.c., przedstawiono stan faktyczny będący podstawą orzekania w sprawie, jak również w sposób przejrzysty została zaprezentowana ocena prawna dochodzonego roszczenia. Dzięki temu zaskarżone rozstrzygnięcie w żaden sposób nie wymyka się spod kontroli. Powód w apelacji przytacza obszernie fragmenty zeznań świadków (które zostały utrwalone za pomocą nagrania), co jednak nie podważa ustaleń Sądu Okręgowego. W efekcie za bezzasadne należy także uznać zarzuty poczynienia błędnych ustaleń w sprawie. Sąd pierwszej instancji nie ustalił bynajmniej, że „powód w 2000 r. wezwał do wykupu weksla lub/i wypowiedział umowę

pożyczki”. Ustalono, natomiast że pozwany był wzywany do zapłaty kwoty 140.000 złotych na rzecz powoda (jedynie na skutek oczywistej pomyłki podano 2001 r. zamiast 2000 r.). W sierpniu i wrześniu 2000 r. zostały bowiem sporządzone dwa wezwania do zapłaty skierowane do pozwanego, dotyczące zapłaty na rzecz powoda kwoty 140.000 złotych. W wezwaniach wskazano, iż należność powstała w związku z niespłaconą pożyczką udzieloną w kwietniu 1997 r. przez J. O.. Z dołączonego pełnomocnictwa wynika, iż zostaje ono udzielone celem doprowadzenia do spłaty przez dłużnika (tu: pozwanego) wierzytelności w wysokości 140.000 złotych wynikającej z „pożyczki – weksła własnego”. Z wezwania do zapłaty z dnia 21 marca 2000 r., wystawionego w imieniu J. O., również wynika, że kwota 140.000 złotych stanowi należność wynikającą z umowy pożyczki zawartej w kwietniu 1997 r. i zabezpieczonej wekslem in blanco. Do tego wezwania była dołączona kopia weksła, który nie był uzupełniony. Zawarte w apelacji twierdzenia, że weksel stanowił zabezpieczenie jakichś innych rozliczeń pomiędzy pozwanym a J. O. pozostają gołosłowne. Wobec tego Sąd odwoławczy podziela ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je za własne. Nie było także podstaw do uzupełnienia materiału dowodowego w postępowaniu apelacyjnym przez przeprowadzenie dowodu wnioskowanego w apelacji. Przede wszystkim nie było przeszkód do przeprowadzenia tego dowodu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, a potrzeba jego przeprowadzenia nie wyniknęła później, skoro z zarzutów wynikało stanowisko pozwanego i przytoczone przez niego okoliczności faktyczne, które należało wówczas zwalczać. Ponadto niniejsze postępowanie toczyło się na skutek wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, co rodzi skutki procesowe w postaci prekluzji dowodów. Z wymienionych przyczyn wniosek dowodowy został oddalony w oparciu o art. 381 k.p.c..

Chybione są także zarzuty naruszenia prawa materialnego. Powód uzupełnił weksel własny pozwanego i domaga się zapłaty kwoty, z niego wynikającej, lecz jednocześnie nie wyjaśnia, w jaki sposób wszedł w posiadanie tego weksła, ani nawet jakie roszczenia zabezpieczał weksel. Pozwany natomiast wykazał, iż weksel został przez niego wystawiony w związku z pożyczką udzieloną mu przez J. O. (opiekuna powoda). Weksel został podpisany przez pozwanego, a nadto wpisano kwotę – 140.000 złotych. Fakt, że weksel został wystawiony na kwotę wyższą niż suma pożyczki nie podważa twierdzeń o zabezpieczeniu roszczeń z pożyczki. W praktyce spotyka się przypadki, kiedy suma wekslowa obejmuje nie tylko kwotę pożyczki, ale także odsetki kapitałowe, czy też inne koszty. Niewątpliwie pozwany wystawił weksel niezupełny (in blanco), który przekazał J. O. jako zabezpieczenie roszczeń wynikających z umowy pożyczki zawartej w 1997 r.. Strony tej czynności musiały się porozumieć, co do tego jak weksel zostanie uzupełniony, przy czym nie ma wymogu, aby porozumienie wekslowe zostało sporządzone w formie pisemnej. Możliwość podnoszenia zarzutu uzupełnienia weksła niezgodnie z zawartym porozumieniem przewiduje art. 10 prawa wekslowego. Pozwany podniósł zarzut wypełnienia weksła po upływie okresu przedawnienia roszczenia, które weksel zabezpieczał. Pozwany był wzywany do zapłaty należności wynikających z zawartej umowy w 2000 r., a zatem najpóźniej z końcem 2010 r. roszczenia te uległy przedawnieniu (zgodnie z art. 118 k.c.). Skoro weksel został uzupełniony w listopadzie 2012 r., to bez wątpliwości nastąpiło to po upływie okresu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego (pożyczki). Trafnie wyjaśnia Sąd pierwszej instancji, że wypełnienie weksła po upływie terminu przedawnienia zobowiązania ze stosunku podstawowego oznacza niezastosowanie się do porozumienia towarzyszącego wystawieniu weksła. Możliwość uzupełnienia weksła in blanco po upływie okresu przedawnienia roszczenia zabezpieczonego tym wekslem musiałaby wyraźnie wynikać z porozumienia wekslowego, a to z uwagi na ścisły związek między zobowiązaniem wekslowym, a zobowiązaniem zabezpieczonym wekslem. Powód nie wykazał, aby był upoważniony do uzupełnienia weksła po upływie przedawnienia roszczenia zabezpieczonego wekslem. Wydaje się, że powód stoi na stanowisku, iż z uwagi na abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego mógł go uzupełnić i wezwać do jego wykupu w dowolnym czasie, w oderwaniu od porozumienia, jakie musiało towarzyszyć wręczeniu weksła przez pozwanego. Stanowisko to nie jest trafne. Należy też zgodzić się z Sądem pierwszej instancji, że przytoczone w odpowiedzi na zarzuty orzecznictwo nie jest adekwatne do stanu sprawy. Zupełnie odrębnymi kwestiami pozostają: przedawnienie roszczeń z weksła (art. 70 prawa wekslowego) oraz zagadnienie przedawnienia roszczenia do uzupełnienia weksła. Jeszcze raz należy powtórzyć, że weksel niezupełny w chwili wystawienia został uzupełniony przez powoda i na tej podstawie wydano nakaz zapłaty z weksła. Na skutek zarzutów wniesionych przez pozwanego rzeczą Sądu było zbadanie, czy weksel został uzupełniony zgodnie z porozumieniem. Z poczynionych ustaleń wynikało, że weksel zabezpieczał roszczenia z umowy

pożyczki i został uzupełniony po upływie terminu przedawnienia tych roszczeń, a powód nie wykazał, aby był do tego upoważniony, co skutkowało uchynieniem nakazu zapłaty i oddaleniem powództwa.

Wobec powyższego apelacja powoda, jako niezasadna, podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.. O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c..